

Уредништво Зборника:
Др Милан Мицић, главни и одговорни уредник
Проф. др Горан Васин
Проф. др Слободан Бјелица

Рецензенти:
Др Драган Киурски
Др Драган Милановић
Проф. др Ненад Нинковић
Др Дејан Радичевић
Проф. др Гордана Рудић
Проф. др Мирослав Шилић

На основу протокола о сарадњи
зборник радова *Историја насеља оштинине Жабал* (књига IV)
финансирала је општина Жабал

Историја насеља општине Жабалъ

КЊИГА IV

Зборник радова са четвртог научног скупа:
„Историја насеља општине Жабалъ“
одржаног у Жабљу, 29. новембра 2024. године

НОВИ САД
2025

САДРЖАЈ

Проф. др Владан Гавриловић: <i>Један опис Шајкашке око половине XIX века</i>	7
Југослав Вељковски: <i>Чуруј у Српском народном покрету 1848–1849. године</i>	19
Проф. др Ференц Немет: <i>Финансијске институције, привредна и дружа удружења Ђурђева до Првој светској рати</i> . . .	31
Др Милан Мицић: <i>Српски добровољци из Жабалској среза – њих преко Одесе, Добруџе, Сибира, источних мора, Индијској океана на Солунски фронт (1916–1918)</i>	43
Проф. др Слободан Бјелица: <i>Делатност општинској представништва у Жабљу 1924–1927. године</i>	65
Мср Мирјана Лакић: <i>Делатност општинској представништва у Ђурђеву 1927–1928. године</i>	85
Мср Иван Сегединац: <i>Чуруј у периоду Шестојануарске диктатуре</i>	105
Љубица Отић: <i>Прилој проучавању историје занатства у Ђурђеву 1918–1941. године</i>	121
Др Јасмина Кнежевић: <i>Часописи и новине на територији општине Жабал од Другој светској рати до данас</i> . . .	133
Милица Тодоровић: <i>Обичај коринђања у Жабљу</i>	175
Станко Трифуновић: <i>Једна јама, два мајстора: металуршко-ливачки и рударски занат на археолошком налазишту Стари виногради у Чурују</i>	197
Марија Ђуковић: <i>Мит о Конану Кимерцу: Жабал у контексту Басараби комплекса старијеј вазденеј доба</i>	217
Мср Милан Зековић: <i>Касноаварско насеље и некропола на локалитету Жабал – Јеичка</i>	237

Мср Катарина Миљевић: <i>Баденске шоље из збирке ОНБ „Вељко Пејровић” у Жабљу</i>	263
Ивана Пашић: <i>Од њозној средњеј века до новој доба – Археолошки њтрајови насеља у Ојшњини Жабаль</i>	275
Др Здравко Рајчетић: <i>Сликар Пејер Калман</i>	295
Мср Милован Мирков: <i>Ињтердисципљинарностј у личностј др Бранка Илића: доктор, колекционар умејнина, њолићичар</i>	307
Мср Варја Нешић: <i>Кулћурна делајностј Ојшњинске народне библиотеке „Вељко Пејровић” Жабаль 2017–2024. њодине: задаци њред јавним библиотекама савременој доба</i>	315
Предраг Нађалин: <i>Почеци библиотекарствва у ојшњини Жабаль: Оснивање њрвих чийалишња од краја 19. века до Друјој светској рајша</i>	331
О ауторима	339

Др Јасмина Кнежевић
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
jasmina_vucetic@yahoo.com

ЧАСОПИСИ И НОВИНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ЖАБАЉ ОД ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА ДО ДАНАС*

САЖЕТАК: У периоду након ослобођења Жабалске општине, 22. односно 23. октобра 1944. године, спорадично ће се у овом делу Шајкашке јављати покушаји да се живописан и богат живот места која улазе у састав општине (Жабал, Чуруг, Ђурђево, Госпођинци) забележи, испрати и документује у виду штампаних новинских издања, која ће са мањим или већим успехом у дужем или краћем временском периоду излазити. Одређени часописи доживели су свега неколико издања, тако да су остали само као покушај издавача да остави траг у времену о различитим аспектима живота својих суграђана. Наша намера у овом раду била је да прегледом тематски и концептуално разноврсних листова укажемо на област која до сада није истражена, а верно осликава културно-историјску и друштвено-политичку климу времена у којем су излазили. Укупно је седамнаест часописа за које смо нашли информацију да су на овој територији у поменутом интервалу објављивани. Они су у раду наведени хронолошким редом, након чега су разврстани у групе, с обзиром на тематику, односно садржај који су обрађивали.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: часописи, новине, Жабалска општина, Шајкаш, време након Другог светског рата.

Важна улога локалних дневних, недељних и осталих гласила огледа се у прокламованој слободи говора на коју се позивају,

---

* Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број 451-03-66/2024-03 од 26. 1. 2024. године.

иако је та слобода пре флоскула него пракса, као и у томе што су она одувек била огледало времена и прилика, чак и онда када слика коју су нам пружала није била верна, нити веродостојна. У новије време информациона технологија, новински текстови добили су пандан у друштвеним мрежама и разним сајтовима за размену информација, али је штампа и даље остала верни сведок и пратилац стања у друштву и процеса који се у њему одвијају. Управо због тога Душан Попов у предговору монографије *Српска шtamпa у Војводини 1918–1941*, која је 1983. године објављена у издању Матице српске у Новом Саду, истиче њихов значај као извора који представља изванредну допуну архивској грађи, и не само то: како наводи, неки историчари их чак сврставају међу примарне историјске изворе, и то у оним ситуацијама када се оскудева у историјским изворима и архивској грађи и када новине постају значајан извор информација.¹ Оне, наводи Душан Попов, „могу бити коректив другим изворима, и обрнуто, писани документи из архива неопходни су да би се добио потпуни увид у истинитост онога што су новине нудиле јавности, да би се разумео подтекст и извукли прави закључци”.²

Историјом штампе на овим просторима, северно од Саве и Дунава, бавио се најпре проф. др Василије Ћ. Крестић у монографској публикацији *Историја српске шtamпe у Угарској 1791–1914*, објављеној у издању Матице српске 1980. године, за којом ће уследити посебан прилог Душана Попова о штампи која је излазила у току Првог светског рата, објављен у *Зборнику за историју* Матице српске (1982 / бр. 26), као и већ поменута монографија истог аутора *Српска шtamпa у Војводини 1918–1941*, која је настала као резултат научноистраживачког пројекта Матице српске и која се у хронолошком смислу надовезује на рад проф. др Василија Крестића. Библиографија српске штампе у Војводини између два рата обухвата, наводи Душан Попов, „око 560 наслова, а сигурно је да ће даља истраживања открити још неке до сада непознате листове и часописе”.³ Пре Попова, српском

---

¹ Душан Попов, *Српска шtamпa у Војводини 1918–1941*, Матица српска, Нови Сад, 1983, 5.

² Исто.

³ Исто, 6.

штампом у Војводини у периоду од 1918. до 1941. године спорадично су се бавили др Данило Кеџић, Дивна Албуљ, др Миленко Палић, Ђорђе Милановић и још неки аутори, чији је фокус био усмерен ка „неким од листова револуционарног радничког покрета, док је грађанска штампа највећим делом остала неистражена. [...] Постоји од пре рата, из 1931. године, преглед историјске грађе под насловом *Штампа у Војводини* из пера Триве Милитара; у овој књижици износи се само непотпуни списак листова који су излазили између два рата у Војводини, често и без навођења година. И Богдан Станојев у књизи *Сто педесет година новосадске штампе* даје библиографију листова који су излазили у Новом Саду. Нешто потпунију библиографију штампе у Војводини дао је Вук Драговић у својој књизи *Српска штампа између два рата*, коју је 1956. издао Историјски институт Српске академије наука. Свестан непотпуности и недовољне поузданости својих података, Драговић је своје иначе драгоцену дело назвао 'основама за библиографију српске периодике'.⁴

У овом раду у фокусу нашег интересовања била је штампа која је од времена ослобођења Жабаљске општине, 22. односно 23. октобра 1944. године, па до наших дана излазила на територији коју ова општина обухвата. Укупно је седамнаест часописа⁵ за које смо нашли потврду да су на овој територији у поменутом временском интервалу објављивани, а према хронологији појављивања могуће их је поређати на следећи начин: *Билтен Среског одбора Народног фронта Жабаљ* (1947–1947); *Билтен ирловинско-ујосијинијелске коморе среза Жабаљског* (1953–1953); *Месечни ирејлед КПЦ Жабаљ* (1962–1963); *Реч младих: лијерарни листи Основне школе „Сиван Дивнин Баба”* (1970–1986); *Службени листи Ојштинине Жабаљ* (1971–); *Жабаљска иривреда: информативни листи иривредника ојштинине Жабаљ* (1972–1974); *Жабаљска комуна* (1976–1976); *Шајкашке новине* (1990–1998); *Шајкашка:*

⁴ Исто, 7.

⁵ Истраживање је обављено у Библиотеци Матице српске у Новом Саду, на грађи којом Библиотека располаже. Уколико је у фонду сачувано мало бројева, или је лист кратко излазио, прегледана је целокупна расположива грађа, док је, с друге стране, код оних листова који су дуже време у континуитету или са прекидима излазили, ради илустрације и анализе, прегледан одређен број примерака.

лисѝ радника Фабрике шећера „Шајкашка” (1992–1992);⁶ *Дейињсѝво жабальских ѝредшколаца* (1997–2002); *Новине жабальске ойишѝине: новине за неѝовање слободне мисли и израза* (1997–2003); *Ђурђевачки билѝен: ѝласило Месне заједнице Ђурђево* (1998–1998); *Рад Майѝице шајкашке: [билѝен Майѝице шајкашке]* (2000–2000); *Шајкашко коло: лисѝ Майѝице шајкашке за кулѝуру, књижевностѝ и умейностѝ* (2001–2001); *Зашиѝиѝа живоѝиња и ѝприроде* (2002–2002); *Моје новине: Жабаль, Чуруѝ, Ђурђево, Госѝођинци* (2004–); *Подови: сѝеѝијализовани ѝрађевински часоѝис о свим врѝама ѝодова и ѝодних облоѝа* (2008–).

Према садржају, наведене часописе бисмо могли разврстати у следеће групе:

1. Револуционарни раднички покрет и социјалистичко самоуправљање: *Билѝен Срескоѝ одбора Народноѝ фронтѝа Жабаль* (1947–1947); *Жабальска комуна* (1976–1976);

2. Административно-управни листови: *Месечни ѝреѝлед КПЦ Жабаль* (1962–1963); *Службени лисѝ Ойишѝине Жабаль* (1971–); *Ђурђевачки билѝен: ѝласило Месне заједнице Ђурђево* (1998–1998);

3. Привреда и економија: *Билѝен ѝрѝовинско-уѝосѝиѝељске коморе среза Жабальскоѝ* (1953–1953); *Жабальска ѝривреда: информатѝивни лисѝ ѝривредника ойишѝине Жабаль* (1972–1974);

4. Језик, уметност, култура: *Шајкашке новине* (1990–1998); *Шајкашко коло: лисѝ Майѝице шајкашке за кулѝуру, књижевностѝ и умейностѝ* (2001–2001); *Рад Майѝице шајкашке: [билѝен Майѝице шајкашке]* (2000–2000);

5. Грађанска штампа (са широким спектром тема): *Новине жабальске ойишѝине: новине за неѝовање слободне мисли и израза* (1997–2003); *Моје новине: Жабаль, Чуруѝ, Ђурђево, Госѝођинци* (2004–);

6. Часописи за децу и омладину: *Дейињсѝво жабальских ѝредшколаца* (1997–2002); *Реч младих: лиѝерарни лисѝ Основне школе „Сѝеван Дивнин Баба”* (1970–1986).

---

⁶ Овај часопис је у периоду након поплаве која се почетком 2023. године догодила у Библиотеци Матице српске премештен и немамо информацију где се тренутно налази.

7. **Флора и фауна / екологија / заштита природе:** *Заштита животиња и природе* (2002–2002).

8. **Раднички листови (листови које издају фабрике и предузећа):** *Шајкашка: листи радника Фабрике шећера „Шајкашка”* (1992–1992);⁷

9. **Специјализовани часописи:** *Подови: специјализовани грађевински часопис о свим врстама подова и подних објеката* (2008–).

Први регистровани часопис у првој групи до којег смо успели да дођемо јесте ***Билтен Среског одбора Народног фронта Жабал***, који је изашао у августу 1947. године, у издању Среског одбора Народног фронта Жабал. Он доноси, пише Милан Вукић, петогодишњи план привредног развитка земље који захтева „од наших народно фронтских организација, од сваког члана Народног фронта залагање и пожртвовање”.⁸ С обзиром на то да дотадашње акције које је спроводио Народни фронт нису увек биле успешне, „Срески одбор Народног фронта је приступио формирању радних јединица, састављених од чланова Народног фронта, а које се заснивају на добровољној бази и на индивидуалној обавези сваког члана Фронта”.⁹ Осим тога, Срески одбор донео је одлуку да издаје и „Билтен”, чији је задатак био да прати рад Народног фронта, информира о његовим постигнућима и неуспесима, да развија такмичарски дух међу члановима Народног фронта у спровођењу зацртаних задатака и да им даје упутства и препоруке како да остваре најбоље резултате, али и како да се месне организације Народног фронта међусобно повежу са Среским одбором Народног фронта.¹⁰ Један од првих задатака, сазнајемо из чланка који је потписао Миле Крстић, представљало је чишћење канала Шајкаш–Тител у дужини од 24 км и 600 м, које је требало извршити уз помоћ добровољне радне снаге у трајању од 7.000 радних дана. На овај посао обавезале су се све месне организације Народног фронта. „Прокопавањем канала биће очувано од поплаве око 3000 јутара

⁷ Видети напомену број 5.

⁸ *Билтен Среског одбора Народног фронта Жабал*, 1. број, година I, август 1947, стр. 1.

⁹ Исто.

¹⁰ Исто.

плодне оранице и уштеђено нашој држави око 6,000.000 динара”.¹¹ *Билџен* даље информисе јавност о борби Народног фронта за остварење плана откупа белих житарица и јавно похваљује рад друга Гене Чонкића, који је „свакако за пример и похвалу” јер је са групом од 18 другова и другарица за 20 дана вршидбе остварио изузетне резултате.¹² У рубрици „Из наших фронтских организација”, *Билџен* доноси вест о формирању секција Среског одбора АФЖ-а. Наиме, при Среском одбору АФЖ-а формиране су секције: политичко-просветна, привредна, социјална, као и секција за план и евиденцију.¹³ Свака секција има низ активности и задатака које треба да реализује током петогодишњег плана. *Билџен* похваљује жене Ђурђева јер се укупно њих 300 одазвало позиву и формирало радну јединицу на позив привредне секције АФЖ-а. Ова јединица учествовала је у рушењу насеља „од којих је материјал употребљен за градњу житног магацина”,¹⁴ док су у време одмора организоване читалачке групе и предавања,¹⁵ а у плану је било да се поменута радна јединица прикључи раду на чишћењу канала у Шајкашком риту.¹⁶ У Госпођинцима је са успехом саграђен житни магацин, док је у Ковиљу, на позив Месног одбора Народне омладине, Секретаријат среског одбора Народне омладине организовао изложбу књига. *Билџен* нас још информисе о раду једне од најнапреднијих, најјачих и по својој организацији најбољих задруга у срезу – сељачке радне задруге „Комунист” у Чуругу, која је у то време имала „537 чланова од којих 302 радна члана, који сачињавају 4 радне бригаде са укупним поседом од 825 јутара”.¹⁷ Сељачка радна задруга „Комунист”, која се у почетку звала „Баштованска задруга”, „је снабдевач наших градова а сем тога са својом продавницом на пијаци, регулише цене, јер својим производима сузбија многе шпекуланте и не дозвољава повишење цена на том сектору”.¹⁸ Из брошуре сазнајемо и колико је широк дијапазон деловања жена у Чуругу,

---

¹¹ Исто, 2.

¹² Исто, 3.

¹³ Исто, 4.

¹⁴ Исто.

¹⁵ Исто.

¹⁶ Исто.

¹⁷ Исто, 5.

¹⁸ Исто.

које су се истакле како у тешким физичким активностима, као што је „пренос цигаља за житни магацин на железничкој станици” и пренос черпића за печење на циглани, тако и у припремама прославе поводом завршетка вршидбе, отварању породилишта и здравствене станице у Чуругу, кратком течају из пружања прве помоћи и организацији читалачких група.¹⁹ У *Билџену* још читамо о одласку Жабалско-бечејске омладинске бригаде на изградњу Омладинске пруге Шамац–Сарајево, као и о њиховом постигнућу, јер су насип висок шест метара и све припремне радње које су томе претходиле успели да реализују пре рока, пребацивши норму за 200–300%, због чега су проглашени ударном бригадом; даље читамо о пионирима Шајкаша, који су постигли изузетан успех у акцији сакупљања класја у читавом срезу, о наплати пореза, као и фискултури у срезу. „Данас”, пише Софија Радека у *Билџену*, „када се ни један сат рада и живота наших појединаца не да замислити ван борбе за остварење Петогодишњег плана, онда је јасно да се и рад фискултурних организација нашега среза треба да развија у знаку борбе за Петогодишњи план”.²⁰ У чланку се ламентира над чињеницом да ниједан фискултурник из среза неће понети фискултурну значку, а просто из разлога што се са њима није довољно радило. У срезу се, осим ногометног такмичења, није до тада спровело ниједно друго такмичење среског карактера, а и оно је било у знаку туче, која је употребљена као средство да се пошто-пото дође до победе.²¹ Када је реч о грађевинској делатности у срезу, пише Ђира Скубан, у склопу петогодишњег плана налази се и зидање житних магацина, дечјег дома, поправљање предузећа, „почев од оспособљавања наших цигљана до грађења великих и модерних хангара за разне уређаје и машине, а упоредо са тиме скоро у свим местима извршено је низ поправки станбених зграда”,²² као и изградња радничких станова.

Часопис *Жабалска комуна* из октобра 1976. године, који је издала Општинска конференција Социјалистичког савеза

---

¹⁹ Исто, 6.

²⁰ Исто, 9.

²¹ Исто.

²² Исто, 8.

радног народа Војводине Жабал, и који, како у заглављу пише, излази повремено, број отвара подсећањем на шајкашки октобар и Дан ослобођења општине, који нас, како каже, обавезује да чувамо стечене тековине слободе и независности, као предуслове за развој и напредак. На наредним странама доноси предвиђене циљеве који ће обезбедити напредак општине, а то су развој индустрије и пољопривреде. У оквиру тога најављује се почетак радова на изградњи фабрике шећера, отварање нове школске зграде у Жабљу, информише нас о раду Општинске народне библиотеке, за коју се наводи да има 30.000 књига, „и верује се да ће до 1980. достићи стандард две књиге по становнику”,²³ потом се доноси прилог о четвртој деценији позоришног аматеризма у Жабљу у оквиру Аматерског позоришта „Светозар Марковић”, о успешном раду Општинског народног универзитета у Жабљу, као и о Спомен-збирци у Жабљу, која је свечано отворена 4. јула 1971. године.

Први у низу листова из групе административно-управних часописа јесте *Месечни ипрепег КПЦ Жабал* (1962–1963): (*Преилед. Месечни информатор ОКСКС и ООССРН Жабал*. Издаје КПЦ Жабал, 1963). Унутар штампане насловне прве и последње стране налазе се стране куцане писаћом машином које чине информатор о привредним дешавањима у општини. Читајући га, сазнајемо да је окончана жетва у Жабалској општини, што представља тему дана. Према писању информатора, жетва је на време обављена, у њој је учествовало 38 комбајна и много више самовезачица, а у исто време се врши и заоравање стрњишта. Овогодишњи резултати су, сазнајемо даље, бољи у односу на прошлу годину за 30%. У информатору се наводе и лични рекорди, које су постигли Хаџић Асим из Ђурђева и Марјановић Трива из Чуруга, „који су на површини од једног катастарског јутра добили око 25 мц. пшенице”.²⁴ За потребе складиштења, у Жабљу се граде два магацина, док ће један бити саграђен у Чуругу.

---

²³ Издаје Општинска конференција Социјалистичког савеза радног народа Војводине Жабал. Одговорни уредник Драгутин Радаковић. Штампанип „Дневник” Нови Сад, Булевар 23. октобра 31. Излази повремено. Година I, број 2, Жабал, октобар 1976, страна 4.

²⁴ Поменути информатор је без пагинације.

У информатору се наводе питања о којима се расправљало на заједничкој седници Општинског већа и Већа радних заједница Скупштине, као и одлуке које су донесене у раду Општинске скупштине. Када је у питању рад биоскопског предузећа „Слобода” из Жабља, надлежни се упозоравају на кризу овог предузећа услед континуираног смањења броја гледалаца, што је последица нових видова забавног живота, нешто лошијег квалитета филмова и повећања цена улазница. Осим тога, у информатору се као један од разлога лошег пословања биоскопског предузећа наводи и висока стопа доприноса, која чини 60% од укупног прихода. У закључку се апелује на Среску општину да изврши детаљну анализу биоскопских предузећа на територији среза Нови Сад и да наложи смањење доприноса за приказивање филмова. У извештају се, даље, јавност информише о томе да се у Жабљу, Ђурђеви и Госпођинцима много више гради у односу на прошлу годину, да је Скупштина донела одлуку о укидању сточних пијаца на велико (за разлику од сточних пијаца на мало и међусобног сељачког промета), о обавезној вакцинацији перади против куге на територији Ђурђева и Жабља, о роковима и техничким условима за изградњу и реконструкцију пекара, а у наставку се доносе имена представника које је Скупштина делегирала у Савет Народне апотеке, у Савет Здравствене станице и у Комисију за кадровска питања, службеничке послове и стипендије. На проширеном пленуму Општинског одбора ССРН у Жабљу закључено је да у што скорије време треба изградити нове и проширене објекте за стоку и да треба у наредној години више улагати у пољопривреду. Земљорадничка задруга у Чуругу хвали се својим усевима („Усеви су нам добри, нема их такви од Суботице до Новог Сада”, кажу), а гаје се: репа, сунцокрет, кукуруз, шећерна репа, кромпир (чувен је тзв. „чурушки кромпир”, „кифлаш”...) У Чуругу је постојао и погон за прераду воћа и поврћа. У плану је било да се око 50 вагона „Корнишона” до краја 1963. године извезе у иностранство.

Интересантни су и подаци који су у вези са прерадом хмеља. У Чуругу је постојао погон „Сушара” за сушење хмеља, капацитета 2,5 вагона дневно, као и хладњача у којој је било смештено милион живинских јаја.

У склопу *Месечној иреїледа* (издаје га Општински комитет СКС и Општински одбор ССРН Жабал, година II, број 6) издвајају се важна питања о којима се расправља на конференцијама у територијалним ОО СК, а то су: 1. функционисање демократског механизма у Комуни и 2. друштвено-политичка одговорност комуниста за спровођење политике у свим областима друштвеноекономског и политичког живота. Када су у питању задаци културне политике у Комуни, јавност се информисе да је Општинско веће формирало својих шест комисија: Комисију за рад аматерских позоришта, за рад библиотека, за питање елементарне културе, за организацију смотри, за питања музичке културе и за питања репертоарске политике биоскопског предузећа.²⁵ Осим тога, донета је одлука о отварању омладинске политичке школе у Чуругу и Жабљу, док је планирано да у Ђурђеву и Госпођинцима почну да раде идеолошко-политичке трибине.

Други у низу административно-управних листова јесте *Службени листи Ойшиїне Жабал*, у којем су штампане различите одлуке, решења, самоуправни споразуми и друштвени договори. Ми смо за потребе овога рада прегледали следеће бројеве: број 1, Жабал, од 17. фебруара 1977. године, година VII; број 2, Жабал, од 15. марта 1977. године, година VII; број 3, Жабал, од 25. априла 1977. године, година VII; број 4, Жабал, од 6. маја 1977. године, година VII; број 5, Жабал, од 11. маја 1977. године, година VII; број 6, Жабал, од 21. јуна 1977. године, година VII; број 7, Жабал, од 22. јула 1977. године, година VII; број 5, Жабал, од 25. априла 1985, година XV; број 7, Жабал, од 2. јула 1985, година XV. Одлуке које су доношене тичале су се буџета за текућу годину предвиђеног за Општину Жабал, минималног личног дохотка за текућу годину, оснивања општинског јавног правобранилаштва, пореза грађана, итд.

Трећи и последњи лист који улази у ову скупину јесте *Ђурђевачки билтен* (Гласило Месне заједнице Ђурђево, број 0, мај 1998, Штамп МЗ Ђурђево). У уводу листа се наглашава да се по први пут у Ђурђеву почиње са штампањем билтена информативног карактера везаног искључиво за Ђурђево. „Ђурђевачки

---

²⁵ Исто, 4.

билѝен штампаће се у циљу добијања актуелних информација о збивању у нашем месту. Под тим се подразумева објављивање информација о текућим и планираним акцијама Месне заједнице Ђурђево, донетим одлукама органа Месне заједнице као и динамици њихове реализације, приливу и утрошку средстава месног самодоприноса, о свим позитивним и негативним појавама и понашањима појединаца, радних организација и др.

Такође, билтен је намењен критици, похвалама, давању нових идеја и предлога у циљу побољшања живота и становања у нашем месту Ђурђеву”.²⁶

Први у низу листова и часописа који се тичу привреде и економије јесте *Билѝен ѝрѝовинско-уѝосѝиѝељске коморе среза жабалскоѝ* (Издање Трговинско-угоститељске коморе Среза жабалског, Жабал, бр. 1, 1953. година). У уводном тексту *Билѝена*, Редакциони одбор каже следеће: „Управни одбор ове коморе на својој редовној седници донео је одлуку да се почне са издавањем *Билѝена*. Кроз *Билѝен* ће бити третирани актуелни проблеми робног промета у оквиру овог среза и давати објашњења својим члановима по разним питањима из области робног промета у трговини и угоститељству. Први број *Билѝена* садржи материјал о извршеној анализи остварења задатака из Друштвеног плана среза жабалског за I полугодиште 1953. г. као и употређење оствареног промета робе у трговини и угоститељству у односу на прво полугође 1952. године. Посебно у овом *Билѝену* приказана је техника са практичним примерима и потребним коментаром читаве организације финансијског пословања унутар једне земљорадничке задруге. Жеља редакционог одбора *Билѝена* би била, да од стране својих чланова добија примедбе на изложени материјал као и друге сугестије за његово побољшање”.

Када је у питању информативни лист привредника Општине Жабал, насловљен *Жабалска ѝривреда*, њега је издавало Новинско предузеће „Дневник”, Редакција фабричких и комуналних новина, а главни и одговорни уредник био је Анђељко Лудошки. Лист је излазио једном годишње и био је бесплатан.

---

²⁶ *Ђурђевачки билѝен*, гласило Месне заједнице Ђурђево, број 0, мај 1998, Штампa МЗ Ђурђево, 1.

Ми смо за потребе овога рада имали увид у три броја поменутог часописа, из 1972, 1973. и 1974. године. У броју 2 (октобар 1972. године), „сва актуелна, друштвено-економска и политичка питања жабаљске комуне, по мишљењу председника Скупштине општине Жабаљ, могла би се свести на једно: на положај Општине, њене могућности и њене перспективе”. У наставку текста поставља се питање да ли је административно-територијална подела узрок „свих зала”, на који се начин може побољшати живот житеља општине и може ли она да изврши све циљеве који су пред њу постављени?²⁷ Културно-просветна активност је успешнија од привредне, код које је изостао узлазни ход.²⁸ У прилог томе говори податак да је Амаатерско позориште „Светозар Марковић”, које су 1947. године основали позоришни ентузијаста Вера Костић и Милорад Степанов, добитник Октобарске награде за 1969. годину. Новине даље подсећају на значајан јубилеј: деценију постојања општинског Народног универзитета, као и на годишњицу оснивања Завичајне збирке са неколико стотина вредних експоната. „Збирка, у ствари, није ништа друго до вредан споменик Првом Шајкашком партизанском одреду, непроцењив прилог васпитном образовању најмлађих. Збирка није музеј – јер нема кустоса, нема стручњака који би педантно, научнички, обрадили сваки експонат, али за сада, нема ни одређено радно време, а ко жели да је посети мора унапред да се најави”.²⁹ Новине, даље, извештавају о успесима Пољопривредног комбината „Жабаљ”, чијим је радом обухваћено 3.200 домаћинстава, „од којих се 2.940 бави ратарско-повртарском производњом, а 260 сточарском производњом”. Комбинат располаже одличним возним парком и механизацијом и посвећује велику пажњу стручном кадру. Осим тога, новине пишу о Земљорадничкој задрузи Чуруг као о највећем произвођачу кукуруза, о Земљорадничкој задрузи Госпођинци, којој је сточарство у првом плану, и трећој, из Жабља, чија је главна оријентација повртарство. П. Д. „Једин-

---

²⁷ *Жабаљска привреда*, Редакција фабричких и комуналних новина, Новинско предузеће „Дневник”, главни и одговорни уредник Анђелко Лудошки, број 2, октобар 1972, 2.

²⁸ Исто.

²⁹ Исто.

ство” Жабалъ је произвођач семенских култура, док су „Млинови” из Чуруга творци свих типова брашна. Угоститељско предузеће „Бачка” из Жабља представља сплет модерног и традиције, а „у објектима ’Бачке’ посебна пажња се придаје стварању амбијента, који одражава специфичности равничарског предела”.³⁰ У овом броју се, даље, пише о „Шајкашкој”, трговинском предузећу из Жабља („У продавницама ’Шајкашке’ у Жабљу, Чуругу, Госпођинцима, Ђурђеви, Шајкашу, Локу и Тителу, потрошачи се могу снабдети свим врстама грађевинског материјала, санитарним, електротехничким и инсталационим материјалом и уређајима, свим врстама боја, лакова и огревног материјала, као и текстилном, галантеријском и прехранбеном робом”).³¹ У наставку читамо о Заводу за комуналне и стамбене послове – Жабалъ, коме је изградња водовода приоритетан задатак,³² а најављује се и гасификација Жабља, изградња модерне путне мреже и парк-споменик великанима.³³ Пише се и о активностима месних заједница Чуруг и Госпођинци, о Грађевинском предузећу „Напредак” из Жабља („Просперитет доноси бојена опека”);³⁴ о Пољопривредном добру „Будућност” из Чуруга, које слави 25 година рада, о раду Општинске заједнице културе у Жабљу, о предузећу за израду апарата и уређаја за бојење и вентилацију „Елан”, које је без конкуренција у земљи,³⁵ и о Љубљанској банци, као ослободу општинске привреде.³⁶ У бројевима 3 и 4, из 1973, односно 1974. године, наставља се у истом духу, прилозима о стању у привреди општине Жабалъ, о фирмама и предузећима, месним заједницама, њиховим циљевима и постигнућима. Нашу пажњу заокупио је прилог о Редакцији фабричких и комуналних новина НИП „Дневник” Нови Сад, о којем се пише као о највећем произвођачу фабричких новина у земљи (у то време ова редакција је издавала листове четрдесетак радних организација).³⁷

³⁰ Исто, 5.

³¹ Исто, 7.

³² Исто, 8.

³³ Исто.

³⁴ Исто, 10.

³⁵ Исто, 13.

³⁶ Исто, 14.

³⁷ *Жабалъска љивреда. Информативни лист љивредника Ойшине Жабалъ*, број 3, октобар 1973, 11.

Ова редакција основана је „пре десетак година”, а поред листова, „прави и уређује монографије, каталоге, брошуре и друга издања”.³⁸ Осим тога, „издаје специјалне новине – годишње прегледе привредних достигнућа десетак општина с подручја Војводине”, сва своја издања спремна је да прави и на страним језицима, запошљава петнаестак професионалних, факултетски образованих новинара, фоторепортера и осталих радника.³⁹ О Ловачком друштву „Фазан” из Жабља пише се као о друштву које је за тридесет година постојања постало једно од водећих у земљи.⁴⁰

Из круга часописа и листова који су у периоду од окончања Другог светског рата све до наших дана излазили на територији општине Жабал нарочито се издваја група грађанске штампе, по обиљу разноврсних тема, али и по каткада колоквијалном језику, „присном” и непосредном тону, карактеристичном за мање средине, у којима све одише интимизмом и одсуством нужне дистанце. У срединама у којима се „све о свима зна” не изненађује текст који се појавио у првом броју часописа *Моје новине: Жабал, Чуруї, Бурђево, Госїођинци*, којим аутор(и) читаоце упозорава(ју) да је дошло време „да се сазна ко вредно ради и несебично улаже себе за боље сутра наше заједнице, а ко краде богу дане”,⁴¹ чему ће, логично, допринети и часопис чији први број управо имају у рукама. Иако непотписан, овај текст чији наслов гласи „За боље сутра. Првенац” несумњиво носи штампил главног и одговорног уредника, односно уредништва листа. Хотимична непосредност у обраћању била је, осим тога, неретко праћена нехотичним стилским и граматичким грешкама и изразитим аматеризмом у изразу. Све ово, уз широки спектар тема, почев од политике и њеног утицаја на дешавања у друштву, преко проблема у функционисању заједнице, културе, уметности, индивидуалних подухвата и постигнућа, до разбибриге и страна предвиђених за забаву и разоноду,

³⁸ Исто.

³⁹ Исто.

⁴⁰ *Жабалска привреда. Информативни листи привредника Ошшїине Жабал*, број 4, 1974, 10.

⁴¹ *Моје новине: Жабал, Чуруї, Бурђево, Госїођинци*, петак, 19. новембар 2004. године, 2.

огласа и плаћеног, закупљеног простора, представља праву малу ризницу података о свакодневном животу житеља општине Жабалъ. Тако, на пример, из првог броја поменутог листа сазнајемо „да Жабалъ нема ниједну спортску халу, за разлику од Темерина, који их има две, неколико спортских сала, базен...”⁴² Да то никако није највећа, нити једина мука житеља општине Жабалъ, читамо у тексту „Састанак представника МЗ и јавних предузећа”.⁴³ Састанак је одржан дан раније, а на њему су представници месних заједница које улазе у састав општине изложили основну проблематику у функционисању места из којих долазе. Тако су представници МЗ Госпођинци навели неке од проблема, као што су „рад лекарске службе и апотеке, незавршени радови на водоводној мрежи, јавна расвета, аутобуски превоз и депонија”.⁴⁴ „Председник МЗ Жабалъ је као проблематичне навео: информисање, јавну расвету, изглед депоније. Примедбе из МЗ Ђурђево се односе на јавну расвету, завршетак крова на физкултурној сали, 3.500 м неасфалтираних улица, недовољног броја лекара у амбуланти. Из МЗ Чуруг проблеми су водовод, депонија, прилаз и паркинг код гробља, завршетак школе и физкултурне сале, одношење фекалних вода, пси луталице, и лоше стање путне мреже у селу. Проблем са жабалъским Домом здравља, код заказивања прегледа, и утицај маћехинског односа општине Жабалъ, према МЗ Чуруг” (подвукла Ј. К.).⁴⁵ О мукама оних који јавним превозом треба да се превезу на релацији Жабља и Госпођинаца пише се у тексту „Седам дугих километара. Лоша аутобуска веза између Жабља и Госпођинаца”, у којем се недостатак аутобуса препознаје као несхватљив проблем у 21. веку. Наиме, како се у тексту тврди, први јутарњи аутобус за Жабалъ креће у 7.30, а први којим се из Госпођинаца у Жабалъ путници могу вратити иде у 13.15 сати. „Неко у општини требало би да се сети да се моћ великих, или већих, увек највише огледа у односу, и бризи, за мале или мање”, наводи се у тексту.⁴⁶ С друге стране, нови

---

⁴² Исто.

⁴³ *Моје новине: Жабалъ, Чуруг, Ђурђево, Госпођинци*, петак, број 2, петак, 3. децембар 2004.

⁴⁴ Исто, 2.

⁴⁵ Исто.

⁴⁶ Исто, 6.

чланови Савета Месне заједнице Ђурђева, који су изабрани након локалних избора одржаних 2004. године, донели су одлуку да се оформе различите комисије, које ће се, уз одобрење чланова Савета, бавити питањима и проблемима у областима за коју су именовани. У Ђурђеву су тада оформљене следеће комисије: Комисија за изградњу физкултурне сале, Комисија за финансије, Комисија за комуналије, Комисија за информисање, Комисија за пијаце и вашаре, Комисија за спорт, Комисија за културу, Комисија за процену пољске штете и продају пашњака, Комисија за гасну мрежу и Комисија за инвентар.⁴⁷ *Моје новине* пратиле су и дешавања везана за екологију, која је препозната као „глобална тема која не познаје границе јер сви дишемо исти ваздух и пијемо воду из истих река”.⁴⁸ Ово је порука са Оснивачке скупштине еколошког друштва „Багрем бели”, одржане у недељу 28. новембра 2004. године у Госпођинцима, о којој се пише у тексту „Багрем бели. Основано еколошко друштво 'Багрем бели' у Госпођинцима”. Из новина, даље, сазнајемо да су Жабалчани веома успешни на Тесла-фесту. Мирославу Вулину је, наиме, припала бронзана плакета из области машинства за патент који је изумео и који по њему носи назив „Вулинов бубањ”, а то је „бубањ за прање веша који се уграђује у све типове веш-машина”,⁴⁹ док у тексту чији наслов гласи „Сви сладе само они шећере”,⁵⁰ сазнајемо да је производња у фабрици шећера „Шајкашка” на дневном нивоу подигнута са четири на пет тона. О традицији културно-уметничког живота општине читамо у тексту „Како живе КУД-овци”, из којег сазнајемо да на територији читаве општине постоје три КУД-а, и то „Бранислав Нушић” и „Тарас Шевченко” у Ђурђеву и „Радивој Ђирпанов” у Чуругу, док Госпођинци и Жабалчани нису имали ниједно културно-уметничко друштво.⁵¹ *Мојим новинама* нису мањкали духовити и инвентивни наслови, попут једног који гласи „Марко Краљевић или све оно што су Срби хтели да буду”,⁵² у којем се аутор бави аутосликама и

⁴⁷ Исто, 9.

⁴⁸ Исто, 8.

⁴⁹ Исто, 5.

⁵⁰ Исто.

⁵¹ Исто, 8.

⁵² Исто, 9.

представама о психолошком профилу Срба, или другог, насловљеног „У трку заборавили да се обуку”,⁵³ у којем се указује на опасност од моралног и духовног суноврата као последице поремећених вредности насталих након ратова деведесетих, распада земље и транзиције кроз коју смо пролазили. Јефтина и површна забава, лишена цензуре и критеријума вредности, још тада је изазивала спорадичне реакције у виду осуде и забринутости. Колоквијални језички израз, праћен употребом фразеологизама, налазимо у тексту „Домаћа или страна роба широке потрошње”, у којем аутор критикује лошу особину наших људи да пре посегну за робом страног порекла, било маркираном (са западноевропског или америчког тржишта), или јефтином и мање квалитетном, али лакше доступном ширим друштвеним масама, као што је роба кинеског порекла, него да купе домаћи производ: „Како неко ко оде у куповину и каже НЕЋУ ТО ТО ЈЕ ОД ПРИВАТНИКА може да очекује да ће тај исти приватник-радник узети неки његов производ јер и његов је приватни и ради га такође радник који је савестан вредан... Зар заиста пословица ДА КОМШИЈИ ЦРКНЕ КРАВА најбоље говори о нама. Зар заиста нисмо спремни да ценимо рад нас самих и да верујемо у наше људе и наше производе”.⁵⁴ На шестој страни првог броја *Мојих новина: Жабалъ, Чуруї, Госїођинци, Ђурђево* сазнајемо за непријатна дешавања у ОШ „Ђура Јакшић” у Чуругу. У тексту чији наслов гласи „Мама ме не туче, али зато професор...” јавност ће бити упозната са инцидентом који се догодио у овој школи, у којој је сукоб између два ученика прекинуо наставник физичког васпитања (или више наставника, нејасно је из самог текста), који је сукобљене ђаке потом физички казнио. Овај инцидент завршио се тако што је наставник кажњен умањењем плате за 20% у наредна три месеца и суспензијом са радног места. Против њега је директор школе Бранко Стајић повео дисциплински поступак. У наредном броју листа, на страни четири, о овом случају се пише у чланку „Потребан је правилник”, у којем директор школе Бранко Стајић, готово визионарски, каже следеће: „Били су нам у посети челници Синдиката просветних

⁵³ Исто.

⁵⁴ Исто, 9.

радника Војводине, и било је разговора о изradi Правилника о заштити наставника у школи, наш Синдикат је дао једну иницијативу да се донесе један такав Правилник о безбедности самих наставника на настави, у школи. Законски то мора да се регулише, јер и Европска унија има такве законе, који нормално морају бити и код нас једног дана спроведени. Такав Закон би био обједињен, односио би се на заштиту и ученика и наставника, у школи, на екскурзијама...” Две деценије које нас деле од овог изолованог случаја, као што знамо, нису ништа добро донеле по питању дефинисања права и обавеза учитеља/наставника, ученика и њихових родитеља, што би утицало на хармонизацију односа и правилно функционисање поменутих актера у образовном систему. Осим тога, на урушавање угледа школе и образовног система указује и индивидуални израз антагонизма према школи, чије је отворено испољавање до пре неку деценију било незамисливо. Пример за ово налазимо у графиту преписаном са школске табле 5. јуна 2003. године, који гласи овако:

*Зайалићу школу, ѿај лудачки дом,
Насѿавничко веће (за)жалиће за њом.
Шѿре(ј)бери ће носити венце на ѿроб,
А ја ћу се герати
НИСАМ ВИШЕ РОБ!!!*

поводом којег је написан опсежан и аналитичан текст чији наслов гласи: „Трагом једног графита: 'Парастос просвети. Да ли ће образовне институције потопити цунами талас који је у последњој деценији подигао свеколики друштвени талог?’”⁵⁵ Још једна у низу занимљивости тиче се месечних обрачуна рачуна за воду, гас, телефон и других. У тексту „Да ли грађани струју, воду, гас, телефон и остало плаћају онолико колико су потрошили?” наводи се да је „баждарење уређаја обавезно [...] једанпут у пет година, а код импулсних давача једном годишње”,⁵⁶ што код нас, нажалост, како пише у тексту, није случај. У прилог томе иде изјава Душана Поповића, задуженог за контролу мерача импулса

⁵⁵ Моје новине: *Жабалъ, Чуруѿ, Ђурђево, Госѿођинци*, петак, 19. новембра 2004. године, страна 7.

⁵⁶ Исто, 10.

у ПТТ саобраћају, који тврди да „у протеклих десетак година има великих непријатности у ПТТ-у, који никада није хтео да дозволи контролу нити атест бројача импулса”,⁵⁷ из чега следи логичан закључак „да ми годинама нешто плаћамо, а мери нам се и рачуна на часну реч. Горан Паповић такву ситуацију употређује са пијачном тезгом” и пита се „Да ли је све што нам се мери и наплаћује ’на часну реч’”.⁵⁸ Од сервисних информација, рубрика за забаву и разоноду, попут укрштенице, вицева, савета за здрав живот и негу, преко моде, рецепата, информација о православним празницима у текућем месецу и историјата православне цркве у Ђурђеву, до бизарних наслова попут „Какве су вам шансе да будете силовани?”,⁵⁹ анкете о подржавању или оспоравању тетовирања, али и подсећања на Општу декларацију о правима човека, коју је Генерална скупштина УН усвојила 10. децембра 1948. године, навођењем првих девет чланова, *Моје новине* нису презале да буду калеидоскоп (свако)дневног живота и права, мала сваштара збивања у друштву, без опсесије за језичким чистунством и високим новинарским дометима.

Групи грађанских листова припадају и *Новине жабаљске ойшићине*, које је основала СО Жабаљ 27. марта 1997. године. Главни и одговорни уредник био је Драган Драгин. Најављено је да ће лист излазити једном месечно. По концепцији и садржају, али и мноштву колоквијализама, фразеологизама и жаргонизама, присном и непосредном тону и личном ставу наликују *Мојим новинама*. *Новине жабаљске ойшићине* садрже следеће рубрике: политика, дневник, историја, просвета, култура, забава, разговор са, спорт... Када је у питању просветна рубрика, у *Новинама жабаљске ойшићине* из децембра 1997. године, на страни 11 наишли смо на занимљив чланак чији наслов гласи „За и против школе. Колико треба да нас забрину 74 аргумента ПРОТИВ према свега 13 аргумената ЗА?” Анкету је спровела педагог Основне школе у Жабљу, госпођа Снежана Лукач-Убипарип. Она је анкетирала 168 ученика петог и седмог разреда, тражећи од њих

⁵⁷ Исто.

⁵⁸ Горан Паповић је у то време био председник Удружења за заштиту потрошача Војводине.

⁵⁹ Исто, 10.

да наведу своје разлоге ЗА, односно ПРОТИВ школе каква је тада била. Класификовани по опадајућој учесталости, неки од одговора звуче овако:

„Ми смо за овакву школу зато што нам треба школско знање, друштво и забава, што стичемо нове пријатеље и нове љубави, што стичемо знање, што без школског знања не би ништа знали и радили би по њивама за мале паре, што је школа наша ризница знања, а боље је умрети паметан него глуп, што нас учи да постанемо прави људи и да се лепо изражавамо, што има добрих наставника, што наставници знају лепо да пренесу знање, што трпе наше безобразлуке, што волим часове спорта (на физичком), што ми се допадају изложбе наших радова, што волим хор и због петица”.⁶⁰ Аргументи ПРОТИВ школе, како се наводи у чланку, могу се поделити у више група, а ђацима највише сметају: затворена капија, лош санитарни чвор, оскудна ужина, градилиште које се већ деценију налази у кругу школе, руинирана сала за физичко, запуштене учионице, неуређено школско двориште. Ученици, даље, имају примедбе на наставу и наставнике („Против школе сам због појединих наставника, не волимо изненадне контролне и одговарање, наставници вичу на ђаке, не волим неке предмете, морам да учим као мазга, имамо најстрожије законе, од нас се тражи превише знања, укините изборну наставу, строго се оцењује, тоне градива а пуно часова, дуги часови а кратки одмори, дебели уџбеници, раздвојене смене, не волим крос, не волим предчас, за време дечје недеље дају нам оцене и контролне, пуно домаћих задатака, шетамо се по спратовима и учионицама – за сваки час друга учионица, за заборављене свеске добијамо јединице, морам да устајем рано”);⁶¹ одсуство дисциплине на којој треба инсистирати (деца се жале на ђаке који пуше, на вршњачко насиље, али и насиље које старији ђаци врше над млађима). Под одредницом „остало” нашле су се забавне примедбе, попут следећих: „Наставници треба да нас више разумеју кад се заљубимо јер тада не можемо да мислимо на школу; волео би да школа има плату за децу; мрзим школу јер јој

---

⁶⁰ Исто.

⁶¹ Исто.

нема краја”.⁶² Када је у питању просвета, једна од (чини се, трајно) актуелних тема, тиче се месечних примања просветних радника. Тако је у броју изашлом у августу месецу 1997. године објављен текст под насловом „Коме ће (од)звонити? Да ли ће се 1. септембра огласити школско звоно?”, у којем се јавност информише о најави генералног штрајка просветних радника који је требало да почне 1. септембра, „због непоштовања претходних договора о исплати зарада просветарима и кршења обећања од стране Владе Републике Србије”, и неисплаћених плата за мај, јун и јул месец, које су, у целини, уз заостали регрес, најављене да ће бити исплаћене у августу месецу. Као и у већини својих прилога, Живота Ивковић уз примесу ироније и горке шале на рачун просветних радника, којима је и сам припадао, уз употребу фразеологије и жаргона, јетко пише: „Да ли ће се 1. септембра огласити школско звоно? Чини се да на то питање нико не зна одговор, али сви су изгледи да је просветним радницима и њиховом Синдикату већ поодавно – одзвонило”.⁶³ Наредног месеца ће истим поводом међу десет наставника Основне школе „Стеван Дивнин Баба” у Жабљу бити спроведена анкета, с обзиром на то да је до исплате уистину дошло, што је, како аутор чланка Живота Ивковић коментарише, „вероватно за Гиниса”, као и чињеница да је обећано од стране Министарства просвете да ће школски кров бити покривен. Основна школа „Стеван Дивнин Баба” из Жабља, коју је још далеке 1976. године изградило Грађевинско предузеће „Панонија” из Жабља, направивши јој раван кров, издржала је неких петнаестак година без прокишњавања, након чега су настале невоље, па је у време непосредно пре настанка овог чланка ситуација у школи била таква да „у седам учионица по тридесет ученика свакога часа гледа у таваницу питајући се да ли ће им за врат пасти само вода, или и парче малтера, или, не дај Боже, читав монтажни блок”.⁶⁴ У чланку из којег је наведен цитат, а који носи наслов „Школа без крова. Ако нећеш на школу, школа ће на другог” детаљно се излаже историјат неуспешних и мукотрпних покушаја да се надлежни

---

⁶² Исто.

⁶³ Новине жабљаке *ојшћине*, август 1997, 11.

⁶⁴ Новине жабљаке *ојшћине*, јун 1997.

умилостиве и проблем реше. Стога се, објашњава се даље у тексту, у поднаслову текста наводи парафраза донекле модификоване народне пословице, која гласи „Ако нећеш на кућу (уложити), кућа ће на те (пасти)”.⁶⁵ „Данас су многе вредности, ставови и амбиције ишчашени”, објашњава аутор Живота Ивковић, „па мање-више за једну пословицу. Лето је почело, требало би да почну и радови на крову Основне школе у Жабљу, а чека се одлука од некога чије ће дете (или унук) најесен кренути у школу која не прокишњава. Извршни одбор Скупштине општине покренуо је и неке своје споредне везе (тетке, стрине, ујне), па нам остаје да се надамо да је на тој линији некоме Бог ујак”.⁶⁶ Сасвим посебна рубрика, писана жаргонским језиком, уз обиље фразеолошке терминологије, носила је назив „Са просветарских ганглија”, а водио ју је већ поменути Живота Ивковић. У оквиру ње издвојили су се текстови као што су „Турбо-фолк енглески”,⁶⁷ „Крива Гаусова крива”,⁶⁸ и други.

НЕМА ВИШЕ ЧУРУЖАНА!

Пре скоро 30 година престало је са радом породилиште у Чуругу. Од тих времена више нема рођених чуружана. Зато би било лепо да се на томе светом месту постави одговарајуће обележје. Једна скромна спомен плоча као сведочанство да су некада и чуружани имали своје породилиште.

Из рубрице „Дневник” издвајају се следећи чланци: „Археолошко налазиште у Чуругу”, „Коме смета споменик ’Авионско крило’”; „А што не бисмо уредили плажу?”; „Чурушка звона”.⁶⁹ У првом чланку је реч о тада пронађеном новом локалитету насеља на старој обали Тисе у Чуругу, за које се претпоставља да је постојало „од краја века старе ере до II, III, а можда и IV века

⁶⁵ Исто.

⁶⁶ Исто.

⁶⁷ Новине жабаљске ошшине, септембар 1997, стр. 11.

⁶⁸ Исто.

⁶⁹ Новине жабаљске ошшине, август 1997.

нове ере”,⁷⁰ чија су ископавања почела 17. јула 1997. године и које представља насеље са најдужом историјом трајања на територији Бачке, а чији становници у то време још увек нису били познати. Повод за настанак чланка „Коме смета споменик ’Авионско крило’” био је неприличан графит у облику кукастог крста, који је освануо на крми репа авиона, заправо неуобичајеног споменика у Госпођинцима, подигнутог „у знак сећања на ратни аеродром са којег су полетали авиони 423. Јуришног ваздухопловног пука”, који је тих година, као данак превратном времену претрпео оштећења и постао запуштен. То је аутору чланка, извесном З. Сиришком, био повод за врло личан тон и интимни искорак из зоне професионалног обавештавања. Аутор чланка народ ових простора етикетира као „дволичан” и „превртљив”, јер смо, како каже, почели свесрдно „да пљујемо по нечему што је до скоро представљало светињу”. Осим горепоменутог примера, аутор чланка каже да смо изменом назива улица кадри да „по други пут убијемо неке до јуче хероје за које се поуздано зна да су себе уложили у све ово. Променили назив улице није нека уметност. Треба тој улици довући струју, воду, гас, телефон, кабловску телевизију... Населити је добрим људима”.⁷¹ У трећем чланку реч је о летњем купању у Јегричкој,⁷² које је некада било међу Госпођинчанима популарно, а које су у то време почели

---

⁷⁰ Исто.

⁷¹ О овом је проблему писано у рубрици „Дневник”, у јунском броју листа из 1997. године, у чланку чији наслов гласи „Крштене некрштене улице”, који је потписао иницијалима извесни А. Д. Захтев за измену назива улица упутило је општинско руководство Министарству грађевина ради давања сагласности, које је резултирало вишемесечним ћутањем, што је довело до јетког коментара аутора чланка: „С обзиром да у предлозима нових назива улица нема никаквих елемената политичког реваншизма, већ су у обзир узети искључиво историја и култура српског народа, као и знамените личности са наших подручја, може се само претпоставити да је одговорнима у Влади Србије, још увек ближи срцу Маршал Тито од краља Петра, Лола Рибар од Карађорђа, Борис Кидрич од Петра Коњовића. Није ли ово довољно, да наш народ коначно схвати да се њиховог маршала нећемо решити, све док се не ослободимо његових ученика, који су га у свему надмашили” (*Новине жабаљске ојшћине*, јун 1997, стр. 3).

⁷² О Јегричкој је доста писано, а ми овом приликом издавајемо важан чланак у којем се читаоци обавештавају о томе да је Јегричка заштићена као „резерват природе” 1988. године, као и да је ушла у програм заштите „ИВА (једне од највећих међународних организација за заштиту угрожених врста и ендемичних биљака, сисара и птица са седиштем у Кембриџу – В. Британија) под називом ’Јегричка’ ИВА-УУ 04 СЕ” („Јегричка остаје бара!”, *Новине жабаљске ојшћине*, новембар 1977, стр. 6).

заменежвати базеном у Темерину, док четврти информише читаоце о четири чурушка звона, која је још далеке 1934. године освештао епископ бачки, Иринеј Ђирић. Крајем осамдесетих година прошлог века чурушка звона почела су да звоне преко сатног механизма, без клатна. Када је културна рубрика у питању, лист у августу 1997. године доноси портрет Гизеле Ивковић Бебе, која је 1961. године основала и годинама успешно водила школски хор у оквиру Основне школе „Стеван Дивнин Баба”, са којим је, између осталог, наступила на IV Савезном такмичењу хорова „Младински певски фестивал” у Цељу, и освојила сребрну плакету и посебно признање. У рубрици „Култура”, међу „ликовима чурушких великана” место је нашао и др Лазар Пачу, познати лекар и економиста, министар финансија Краљевине Србије у више мандата. Када је медицина у питању, остао је упамћен као аутор докторске дисертације о реуми, написане на немачком језику, коју је касније разрадио познати енглески реуматолог Перџет. Вредно је помена да су у новинама у делу који се тиче живота у Ђурђевоу места налазили и чланци на русинском језику.

У интервалу који посматрамо на територији општине Жабаљ излазила су три часописа која су покривала већу регионалну област, Шајкашку, којој у географском смислу припада и територија Жабаљске општине. Ови часописи чине посебну групу, која се од других издвојила по томе што је њен акценат био на очувању идентитета Шајкаша, на очувању споне која их повезује и на подсећању на њихову заједничку историјску потку, као и на праћењу актуелних збивања, превасходно на пољу језика, културе и литературе, и шире... Поменути часописи, у које убрајамо *Шајкашке новине* (1990–1998); *Рад Мајнице шајкашке: [билтен Мајнице шајкашке]* (2000–2000) и *Шајкашко коло: лист Мајнице шајкашке за културу, књижевност и уметност* (2001–2001) имали су стога виши циљ: очување идентитетске самопрепознатљивости и аутентичности Шајкаша.

Дана 1. маја 1994. године појавио се први број *Шајкашких новина* чији је оснивач био Радомир Миљојковић, а изашао је у издању Друштва „Шајкашка”. Овај часопис, за који је планирано да излази 1. и 15. у месецу, окупио је у уређивачком одбору

еминентне стручњаке, као што су: др Лазар Ђурчић, др Предраг Медовић, др Душан Каназир, др Богдан Брукнер, мр Бошко Брзић, Каменко Катић, др Исидор Граорац. Овај регионално-локални лист, чија је намера била, како уредништво наводи, „да служи читаоцима и Шајкашкој”, претендовао је да буде политичко-информативни, али не и страначки лист, да буде просветитељско-друштвени лист и да критички пише „о свему што је негативно и што живот људи Шајкашке чини тешким, непријатним и недајбоже, неправедним”.⁷³ „Онолико колико могу”, наводи се на првој страни првог броја *Шајкашких новина*, ове новине ће се трудити „да читаоце обавештавају о духовном, културном, привредном, спортском и сваком другом животу уверене да ће тако понајвише бити од помоћи људима Шајкашке”.⁷⁴ Напоследку, њихов задатак је на самом почетку био да буду у непрестаном контакту са читаоцима „са жељом да их обавештавају о свему што им је непосредна брига, али и, што не рећи, забава”.⁷⁵ Иако најављен као лист који ће покривати широк спектар тема, овај часопис се доста разликује од групе грађанских листова, како по концепцији, тако и по садржају, претендујући да буде лист у чијој је жижи интересовања језик, култура, уметност, као основа сваког идентитета, а самим тим и идентитета Шајкаша.

У уводном тексту првог броја поменутог часописа, чији наслов гласи „Ево нас да служимо читаоцима и Шајкашкој”, чији је потписник др Лазар Чурчић, главни и одговорни уредник листа, налазимо и хронологију излагања часописа у Шајкашкој, од појаве првих новина, до његових дана. Прве новине у Шајкашкој носиле су назив *Шајкашки џлас*; покренуо их је Стеван Стевановић, рођењем Титељанин, Шајкаш, 1/12. јануара 1898. године у Новом Саду. Биле су то недељне новине, а ишло је укупно осам бројева.

Друге по реду шајкашке новине биле су *Sajkasgyörgy* (Ђурђево), а излазиле су, бележи се, 1904–1905, али их нема сачуваних. Након њих су се појавиле новине *Titel és Vidéke* (Тител и околина). Није јасно да ли су оне излазиле 1906–1907. године.

---

⁷³ *Шајкашке новине*, 1. мај 1994, број 1, година I, страна 1.

⁷⁴ Исто.

⁷⁵ Исто.

У Тителу су 1908. покренуте најдуговечније новине у Шајкашкој, *A Csajkás (Шајкаш)*, које су излазиле и 1917. године. Током 1913. године у Чуругу су излазили листови *Csurug és Vidéke (Чуруј и околина)* и *Шајкашки иласник*, док је у међуратном периоду тителски штампар Сима Суботички издавао лист *Шајкаш*. У новије време, 1990. године, Радомир Миљојковић је у Жабљу издавао *Шајкашке новине*. У десном углу ових новина налазила се нацртана мапа, са списком места из којих су бележене вести и извештаји. То су следећа места: Надаљ, Чуруг, Госпођинци, Жабал, Ђурђево, Каћ, Будисава, Шајкаш, Мошорин, Вилово, Ковиљ, Гардиновци, Лок и Тител. Ми ћемо, овом приликом, издвојити занимљивости које се тичу четири места општине Жабал. У првом броју часописа, у тексту насловљеном „Први помен Архијерејског намесништва” даје се одговор на питање зашто једино црква чува идентитет Шајкашке, наводе се дужности и обавезе архијерејског намесништва и извештава се о садашњем стању вере у Шајкашкој. На трећој страни првог броја поменутог листа, под насловом „Независни синдикат земљорадника Војводине броји преко 100.000 чланова” читаоци се извештавају о оснивању ове ванстраначке организације, до којег је дошло 19. фебруара 1994. године у сали биоскопа у Чуругу, где су били присутни делегати из читаве Војводине. Том приликом „усвојен је Програм и Статут, а за председника изабран је угледни адвокат и осведочени заговорник борбе за права сељака, господин Ђорђе Р. Гарабандић. У главни одбор изабрано је 40 чланова, а именовано је и седам потпредседника”.⁷⁶ Слободно удружени земљорадници и земљопоседници, окупљени око ове организације, zaloжили су се „да пољопривреда као примарна грана добије сталешки и приоритетни значај у програму за оздрављење економије и отклањање свих узрока који су довели до дубоке кризе аграра”.⁷⁷ И ове новине су писале о проблемима који су пратили просветни систем: једнако као и *Новине жабалске ойшћине*, извештавале су јавност о забрињавајућем стању у којем се налази Основна школа „Стеван Дивнин

---

⁷⁶ *Шајкашке новине*, 1. мај 1994, година I, број 1, 3.

⁷⁷ Исто.

Баба” у Жабљу.⁷⁸ Када је у питању историја језика, *Шајкашке новине* су му посветиле два интересантна текста. У првом, насловљеном „Трагом старих записа” читаоци се подсећају да „готово да нема фамилије у Шајкашкој која уз презиме не носи бар по једно поруганије, надимак, шпиц-намет, врло често познатији међу мештанима него само презиме”.⁷⁹ Овај кратки текст, због интересантног садржаја, преносимо у целини:

„Прелиставајући заоставштину великог заљубљеника у Шајкашку, Милорада Чонкића из Жабља, оснивача етнолошко-историјског музеја 'Спомен-збирка' на Тиси, пронашли смо овај интересантни запис о фамилији Чонкић: 'Још нисам успео да сазнам одакле су се Чонкићеви доселили у Жабљ, заправо да ли су се уопште и доселили, али сасвим је сигурно да су живели у Старом Жабљу јер је вођа делегације која је писала молбу Јосифу II за пресељење Жабља, био Јован Чонкић. Општи надимак за највећу фамилију у Жабљу је Галини, а до сада сам успео да сакупим двадесет пет различитих поруганија: 1. Бацини; 2. Пикслини; 3. Ђотанови; 4. Кукини; 5. Круцови; 6. Мацоњини; 7. Косачеви; 8. Шешифеви; 9. Гецини; 10. Гидранови; 11. Рапошови; 12. Рачини; 13. Чедоранци; 14. Ђарини; 15. Багарини; 16. Попини; 17. Чабрдини; 18. Чавини; 19. Пелини; 20. Шајадини; 21. Чикини; 22. Дадини; 23. Лончареви; 24. Китанови; 25. Бурини'”

У циљу свођења рачуна са минулим временом на пољу локалне лексике (локализма), на истој страни налази се омањи текст „Сачувајмо локализме од заборава”. Са осећајем дужности да се ове речи сачувају, будући да већина већ има модернију варијанту која је у употреби, у жељи да се скине патина са тих речи, Радивој Пољаков-Малиша из Каћа, аутор чланка, записује их наводећи уз назив и значење. То су следеће лексеме: „ГЕНЦИЈА, железничка станица; ЦУГ или АЈЗЛИБАН, железничка композиција, воз; АБАТИ, упропашћавати, најчешће одевне предмете; АДЕТ, обичај; АНДРМОЉЕ, јело које се неком не свиђа; БАНГАЛОЗ, човек бећар, нерадник, пијаница и слично; БУЋУР, гомила дотрајалог веша или одела; ВОНТАТИ, неког заваравати

⁷⁸ Исто.

⁷⁹ Исто, 5.

обећањима; КОЉЧАТИ, брзо пешачити; ЛАБРЊА, нос; ЊАРИТИ СЕ, најчешће упућена реч деци кад дуго, са прекидима плачу; РОЈТЕ, подеране крпе веша и одела; ЖДОЊАТИ, спавати; ШПИТАЉ, болница”.⁸⁰

О раду и успесима шаховске секције која у Чуругу постоји од 1980. године и води је наставник Бошко Туцаков, сазнајемо из текста „Црно-бели снови на шездесет четири поља”. „Готово је немогуће навести све шампионске и вицешампионске титуле са свих нивоа такмичења. Ипак, поменућемо неке: једанаест екипних првакиња Војводине, шампионки и вицешампионки Србије, седам титула првака старе и нове Југославије, од тога две екипно и две појединачно – резултати су за понос”.⁸¹ *Шајкашке новине* нас, даље, обавештавају о живом спортском животу Жабалчана: осим шаха, у месту је могуће тренирати и стони тенис, који се почео играти у Жабљу шездесетих година „а Клуб је званично почео са такмичењима 1962. године, да би највеће успехе постигао пласманом у Другу лигу где се такмичио од 1970. до 1975. Ово је уједно и највећи домет жабалског колективног спорта”, пишу *Шајкашке новине* у чланку „Ветерани уз пионире”.⁸² Осим тога, бокс је у омладинској школи бокса БК „Војводина” водио бивши полутешкаш жабалског „Шајкаша” и „Бијељине”, Стеван Јањин. Декаденција и морални суноврат друштва који су почели деведесетих и још увек трају, и који су били (и још увек су) праћени и оснажени нецензурисаним, нефилтрираним садржајима упитног квалитета, чији је циљ био (и још увек је) да се придобију широке народне масе пласирањем јефтиног облика забаве, имали су за последицу и урушавање вокабулара. Псовка, као спречицифичан израз испољавања фрустрираности и осујећења, и вербални облик компензације за то, нашла је свој пут и до школског система, у оквиру којег деца виших разреда нису презала да их упуте наставницима. „...наше материјално и вербално смеће је слика наше садашњости, по свој прилици и будућности”, сматра аутор чланка „(Не)моћ образовања. Свемоћ псовке”, Живо-та Ивковић, и додаје: „Псовка води врзино коло кроз све амби-

⁸⁰ Исто.

⁸¹ Исто, 8.

⁸² Исто.

јенте, клопара кругом пругом уклету воз претоварен нуклеарним отпадом. Ко пред њега да стане?”⁸³ На „Историјској страни” *Шајкашких новина* читаоци имају прилику да се упознају са биографијом витеза Зарије Јовановића Чиче (витешки чин је добио 1848. године), рођеног у Чуругу 1811. године и преминулог у Бечу 6. новембра 1850. године. Текст представља одломак из књиге *Сво знамениџих Срба*.

Први број, који отвара текст др Лазара Ђурчића, једног од чланова уређивачког одбора и редакције листа, затвара текст скромно и сведено насловљен „Од уредника”, у коме Радомир Миљојковић, главни и одговорни уредник *Шајкашких новина*, предочава читаоцима визију и мисију овога часописа.

Иако са великим ентузијазмом најављене као новине које ће излазити два пута у месецу, на сваке две недеље, други број *Шајкашких новина* се, након првог броја, објављеног 1. маја 1994. године, појавио тек с јесени, 15. септембра 1994. године. За разлику од првог броја, у којем се у горњем десном углу насловне стране налазила мапа са списком места која припадају Шајкашкој, у другом је само наведен списак тих места, без мапе, следећим редом: Бачко Градиште, Будисава, Вилово, Гардиновци, Госпођинци, Ђурђево, Жабал, Ковиљ, Каћ, Лок, Мошорин, Надаљ, Тител, Чуруг, Шајкаш. Главни и одговорни уредник овог броја је Пера Јанчић. Из „Речи уредника”, која се овај пут налази на насловној страни, сазнајемо за новину, за оснивање Друштва „Шајкашка”, које „треба да окупи најумније, најталентованије, највредније бивше и садашње житеље Шајкашке и да различитим уметничким, научним, образовним, забавним и спортским садржајима духовно препороди ово подручје југо-источне Бачке”.⁸⁴ Задатак је Друштва да делује „на овом историјском простору између Тисе и Дунава”, а све оно што житељи Шајкашке „током године буду стварали у књижевности, сликарству, позоришту, музици, етнологији, екологији, спорту и другим делатностима и вредностима духа и ума биће представљено у ШАЈКАШКИМ ДАНИМА”.⁸⁵ Поменути манифестација ће се из године у годину

⁸³ Исто.

⁸⁴ *Шајкашке новине*, 15. септембар 1994, насловна страна.

⁸⁵ Исто.

селити из места у место Шајкашке, тако да ће, пошав од Шајкаша, за петнаест година, колико има насеља у Шајкашкој, преко Жабља, Чуруга, Титела, Надаља, и тако даље, обићи круг и вратити се на место одакле је пошла – у Шајкаш. Оно што овај број *Шајкашких новина* одушевљено најављује јесте отварање радио-станице у сваком насељеном месту Шајкашке, што значи да би она у наредном периоду требало да добије следеће радио-станице: Радио Будисаву, Радио Вилово, Радио Гардиновце, Радио Госпођинце, Радио Ђурђево, Радио Жабаль, Радио Каћ, Радио Ковиљ, Радио Лок, Радио Мошорин, Радио Надаљ, Радио Тител, Радио Чуруг, Радио Шајкаш, Радио Славију (Нови Сад). На другој страни другог броја поменутог листа, у чланку насловљеном „Најзад говори Радио Шајкашка”, јавност се упознаје са чињеницом да Шајкашка, „простор на коме живи око 100.000 становника први пут добија јединствен радио систем са седамнаест радио станица у свим насељеним местима”.⁸⁶ Даље се каже да „на таласима Радио Шајкашке, између осталог, треба да се огледају бројне и разноврсне делатности Друштва, да програм буде звучна подлога за све оно племенито, лепо и корисно на просторима Шајкашке”,⁸⁷ а да „програмски мото овог радио система треба да буде рад, љубав, живот, уметност и радост!”⁸⁸ Замишљено је да програмске садржаје чини осам целина: информативне емисије, култура, уметнички програм, музика, образовни програм, дечји програм, маркетинг и бизнис, забава. Жеље Друштва „Шајкашка” биле су следеће: на пољу спорта Друштво је предложило да се организују сеоске Олимпијске игре, у којима би учествовали сви (или скоро сви) спортисти Шајкашке, из свих петнаест насеља. Када је књижевна делатност у питању, замишљено је да се организује читав низ активности: књижевни каравани по селима Шајкашке; промоције књига младих писаца; литерарне вечери ђака и средњошколаца; фестивал поезије младих до 18 година; вече југословенске сатире; класици: певамо песнике; књижевне вечери посвећене конкретним шајкашким именима, као што су Исидора Секулић, Лаза Костић и други. На пољу

---

⁸⁶ Исто.

⁸⁷ Исто.

⁸⁸ Исто.

ликовне уметности замишљено је да се оснује велика ликовна колонија; да се отвори (оснује) стална галерија слика, која би израсла из поменуте ликовне колоније и из године у годину се употпуњавала сликама тамо насталим, као и да се распише ликовни конкурс за ђаке-сликаре са територије некадашње Југославије.⁸⁹ Када је у питању позоришна уметност, став је Друштва да „у селима Шајкашке постоји позоришна култура и њу ваља и даље развијати”, што је замишљено поставком и извођењем „позоришних представа чији су аутори живели или стварали језиком, који је најближи Војводини: Стеван Сремац, Тоша Манојловић, Стерија Поповић...”, потом организовањем „тзв. ЦЕПНОГ ПОЗОРИШТА, ТЕАТРА ЗА ЈЕДНОГ ГЛУМЦА, где би монодрамске текстове говорили, први југословенски глумци, глумци-ђаци и глумци-аматери”,⁹⁰ као и укључивањем у поменуте програме и смотру рецитатора, ученика средњих школа, која има дугу историју постојања на територији некадашње Југославије. Музичко стваралаштво на територији Шајкашке, по мишљењу чланова Друштва, индивидуалну препознатљивост и лични штампил досегло је у лепоти и аутентичности бећараца и сватоваца, тако да Друштво предлаже да се заснује „ФЕСТИВАЛ БЕЋАРАЦА, који ће на територији целе Војводине трајати 365 дана у години и где ће учествовати неколико стотина певача и оркестара. Завршна свечаност оваквог Фестивала биће у местима ШАЈКАШКЕ, а трајаће два-три дана. Имаће такмичарски карактер, а планира се учествовање најмање тридесет оркестара и толико солиста-певача”.⁹¹ Поред Фестивала бећараца Друштво најављује и „велико песничко-музичко вече ПЕВАМ ПЕСНИКЕ”, у оквиру којег би се на стихове српских и осталих поета, од којих би предност имали они који су рођени, живели и стварали на територији Војводине, била испевана мелодија. Најмлађа, седма, филмска уметност, добила би свој израз тако што би се филмски фестивал из новосадске Арене три дана преселио у села Шајкашке, тако да би потомци некадашњих Шајкаша били у прилици да премијерно погледају значајнија филмска остварења

---

⁸⁹ Исто, 4.

⁹⁰ Исто.

⁹¹ Исто.

године. Интересовање за екологију, које је бележила и друга штампа која је излазила на територији општине Жабал, и овде се помиње, и то у контексту иницијативе Друштва да се на Тителском брегу организује еколошки камп, у директној сарадњи са Еколошким савезом Војводине. Друштво „Шајкашка”, на концу, има у плану и отварање етно-музеја, за који сматра да је „ствар части, образа и угледа свих људи ШАЈКАШКЕ. Треба га организовати уз помоћ свих МЗ ШАЈКАШКЕ у једној карактеристичној кући, крај реке”. У вези са оснивањем етно-музеја планирана је сарадња са Војвођанским музејом, а отворена је могућност и да он (етно-музеј) буде центар свих активности овог програма.⁹² У овом, другом броју, који се концептуално знатно разликује од првог, али је, попут неког манифеста Друштва „Шајкашка”, испуњен плановима, принципима и идејама у вези са будућим његовим деловањем, налазимо и извештај са првих „Шајкашких дана ’94” који, као што је најављено, почињу у Шајкашу 15. септембра 1994.

Трећи број *Шајкашких новина* изашао је 1. јула 1995. године, а уредио га је Коста Рајевић. Он је испуњен извештавањем са Шајкашких дана ’95, који су се те године одржали у Надаљу. Новине доносе и интервју са Јасном Лазић, председницом Скупштине Шајкаша, и Зденком Бабићем, директором Друштва. Госпођа Лазић истиче да је основни циљ Друштва „активност током целе године, а не само док трају Шајкашки дани”,⁹³ док господин Бабић најављује да ће *Шајкашке новине* од септембра месеца текуће године почети да излазе једном месечно. Када је у питању дешавање на територији Жабалске општине, у часопису су изашли следећи наслови: „Пола века КУД ’Радивој Ћирпанов””, „Жабал мења изглед. Гради се тржно-пословни центар””, „Завршава се хала спортова у Жабљу””, а из Ђурђево стижу вести о досељавању Русина: „Обележавање 250-годишњице досељавања Русина”.

Четврти број *Шајкашких новина* изашао је 8. маја 1996. године. Уредништво је остало исто као и у прошлом броју. Оно што

---

⁹² Исто.

⁹³ *Шајкашке новине*, 1. јул 1995, страна 2.

је карактеристично за овај број је да је готово читаво издање посвећено међународној бициклическој трци „Јуниори кроз Србију ’96” и спорту. У њему нема ни речи о култури и уметности. Осим тога, број је посвећен махом Шајкашу. Када је у питању Жабалска општина, *Шајкашке новине* извештавају читаоце о Теквондо клубу „Тигар” из Ђурђевог, који је репрезентацији Југославије дао шест „тигрова”: Горана Павловића, Радомира Петковића, Горана Анђелковића, Драгицу Максимовић, Снежану и Ђуру Рагаи. Тренер је мајстор четвртог дана, Ђурађ Максимовић. Како новине пишу, клуб одличја има, али адекватних услова за рад нема.⁹⁴

Као што се из приложеног може видети, развојни лук *Шајкашких новина* започет је на највишем нивоу, са огромним ентузијазмом, строгим критеријумима и високим очекивањима, након чега је, у другом броју, постао део свеобухватнијег пројекта, који је укључивао радио-станице и обиље других манифестација, да би након тога прерастао у неку врсту репортаже са *Шајкашких дана*. Овај лист ни по ритму излагања, нити по најављеним задацима није успео да задовољи критеријум који је сам поставио.

Дана 26. септембра 1997. године навршила се четврта година од почетка излагања *Шајкашких новина*, и објављен је пети број листа у тој години, који је изашао дана 26. септембра 1997. У њему се читаоци информишу о програму манифестације „Шајкашки дани ’97” која је те године, од 25. до 28. септембра одржана у Жабљу, доносе се вести из шајкашких места, оглашавају се песници Шајкашке, доноси се репортажа са „Шајкашких дана ’96”, одржаних у Тителу, а места је у њему нашао и текст о историји манастира Ковиљ. На шестој страни директор школе „Стеван Дивнин Баба” у Жабљу пише о овој школи, која, како каже, „спада међу најстарије школе у Шајкашкој. Најстарији податак о школи потиче из 1735. године, а из тог времена потичу и подаци о прва два учитеља. Такође је познато да је 1772. године школу похађало 48 ђака. У изворима из 1785. године се констатије да је школа, иако грађена од черпића, била у добром стању”.

---

⁹⁴ *Шајкашке новине*, 8. мај 1996. године, година III, страна 6.

У тексту се, даље, наводи да се читаоци о историјату образовања и васпитања деце тога краја могу информисати „на основу скромног прегледа” из *Историје Шајкашке*, књиге у издању Матице српске и Војвођанског музеја из 1975. године. Тек ће 1956. године ова школа, након трансформације образовања и увођења обавезног осмогодишњег школовања, добити облик и назив који је имала у време настанка поменутог чланка.⁹⁵ Текст посвећен основној школи у Жабљу завршава се туробном сликом тадашњег стања: како пише директор школе Станко Лисица, школа нема физкултурну салу, а кров је раван и прокишњава, што доводи до отпадања плафона и натапања електричних инсталација, због чега неке учионице морају да буду исељене (о овом проблему су, видели смо, писали и други аутори и други часописи). На самом крају чланка аутор текста уверава јавност да школа и поред недостатака постиже запажене резултате, али се нада да ће акцијом шире друштвене заједнице тај проблем бити решен.⁹⁶ На истој страни налази се текст којим се указује на приоритетне радове у месту, као што је завршетак изградње спортске хале, која је започета 1986. године, али је осујећена „економским и друштвеним ломовима који су задесили, у међувремену, бившу државу Југославију”.⁹⁷

Други часопис који је у наслову и концепцијски био посвећен Шајкашу био је *Шајкашко коло*, лист Матице шајкашке за културу, књижевност и уметност (Тител–Жабал, децембар 2001, 1. година, 1. број). Најављено је да ће часопис излазити два пута годишње, а главни и одговорни уредник био је мр Бошко Брзић. Овај, у целини поетски број на насловној страни подсећа јавност да је прошло шездесет година од страшног шајкашког јануара 1942. године, а тим поводом на насловној страни објављен је текст мр Бошка Брзића „Од језе хладни јануарски дани”, уз који је пригодно постављена фотографија *Сйоменика жртва рације* Јована Солдатовића и песма Спасеније Цане Сладојев „Април главу спустио”, која је настала поводом шездесете годишњице

⁹⁵ Године 2006. школа ће променити име, па ће се, уместо по народном хероју Стевану Дивнину Баби убудуће звати по нашем познатом књижевнику Милошу Црњанском.

⁹⁶ *Шајкашке новине*, 26. септембар 1997, година IV, број 5, страна 6.

⁹⁷ Исто.

народног устанка против окупатора 1941. године. Када је у питању општина Жабаљ, у овом броју изашао је текст Љубице Отић, „Двеста година Ђурђева”, на страни бр. 3.

Још један часопис посвећен је шајкашкој регији – у питању је *Раг Матице шајкашке*. Он се, како стоји у првом броју, покреће „као интерни билтен Матице ради обавештавања чланства, општина, канцеларија месних заједница, црквених организација, библиотека и школа у Шајкашкој, као и институција културе у Покрајини и Републици о текућим активностима Матице шајкашке. Билтен ће излазити повремено у зависности од потребе за информисањем чланства. По одлуци Управног одбора билтен ће уређивати секретар Матице Славко Вукадиновић. Очекујемо сарадњу чланова Матице шајкашке, научних и културних радника”.⁹⁸ У истом листу, на уводној, првој страни броја, у чланку чији наслов гласи „Иницијатива за оснивање Матице шајкашке” пише: „Идеја о оснивању Матице шајкашке први пут је јавно изречена у говору историчара књижевности Лазара Ђурчића на промоцији пројекта за подизање споменика Шајкашком батаљону, у Шајкашу 18. марта 1999. године. До реализације те идеје доћи ће тек наредне године, када ће њен иницијатор, Лазар Ђурчић из Титела, мр Бошко Брзић из Будисаве и песник Славко Вукадиновић из Титела упутити око 40 позива истакнутим културним, научним и јавним радницима у којима их позивају на састанак тим поводом”.⁹⁹ На уводној, првој страни такође налазимо текст др Лазара Ђурчића, у којем каже да је „троугао између ушћа Тисе у Дунав и од ниже Бечеја до ниже Новог Сада одувек [...] чинио географску и историјску, административну и политичку целину”.¹⁰⁰ Тај троугао добио је име Шајкашка, по Шајкашком батаљону, који је установљен у периоду између 1762. и 1763. године, са седиштем у Тителу. Након развојачења подељен на срезове, а касније, половином XX века и на општине, он је и даље, у сећању својих житеља, наставио да егзистира као стара целина, пише др Лазар Ђурчић: „Стари Шајкаши и у раздељеним општинама осећају се припадницима старе целине.

⁹⁸ *Раг Матице шајкашке*, број 1, мај–јун 2000, 3.

⁹⁹ Исто.

¹⁰⁰ Исто.

Ван Шајкашке је за њих Паорија. Као целина, Шајкашка постоји још само у административној и географској целини Српске православне цркве. Архијерејски намесник, прота, у Жабљу још увек је на челу црквене организације у Шајкашкој¹⁰¹. Након осврта на знамените личности Шајкашке и њихове везе са институцијама културе, уметности и науке, др Лазар Ђурчић апелује на Шајкаше да се ангажују у циљу очувања сећања на богату историју и одуже дуг који сви Шајкаши имају према великанима попут Јована Рајића, Светозара Милетића, Армина Лајнингена, и других... „Време је да се и у Шајкашкој организују њене властите установе које ће чувати њену духовну баштину и убудуће организовати духовно стваралаштво и културне активности. То за Шајкаше нико неће и не може учинити”.¹⁰² И друга два оснивача Матице шајкашке, Бошко Брзић и Славко Вукадиновић, у кратким пропратним текстовима наглашавају значај оснивања једне овакве институције, која би била аполитична и која би проучавала непознанице везане за наш крај и његове људе, који још увек нису, како тврде, довољно проучени. У тексту насловљеном „Оснива се Матица шајкашка”,¹⁰³ читамо да је 7. априла у Плавој сали Општинског суда у Тителу одржан први радни састанак на којем је договорено оснивање удружења које ће се звати Матица шајкашка, чије би седиште било у Тителу и које ће настојати да остала слична удружења присаједини и начини их огранцима са седиштем у другим срединама, како не би долазило до непотребних подела и антагонизама. Као пример наводи се Друштво „Шајкашка”, чије је формирање „ишло одозго а не одоздо, а активности су му више манифестационе, спортске, што се разликује од активности које би требало да има ово друштво”.¹⁰⁴ Наставак оснивачке скупштине Матице шајкашке био је 27. априла 2000. године, када је изабрано радно тело, усвојен *Пословник о раду Скупштинине и Статута Матице шајкашке*.¹⁰⁵ „Тако ће се употпунити и макар донекле, закоружити оно што је 1994. године почето оснивањем Друштва 'Шајкашка',

¹⁰¹ Исто.

¹⁰² Исто.

¹⁰³ Исто, 2.

¹⁰⁴ Исто.

¹⁰⁵ „Наставак оснивачке скупштине Матице шајкашке”, Исто.

која је до сада већ афирмисала своју делатност испољену у своје претежно манифестационом карактеру”.¹⁰⁶ У наставку првог броја *Рада Матице шајкашке* читаоци се обавештавају о првој седници Управног одбора Матице шајкашке, о програму рада за 2001. годину, и доноси се Статут Матице шајкашке у целини. Када је у питању општина Жабал, у *Раду Матице шајкашке* нашли су се текстови чији наслови гласе „Постављен крст у центру Ђурђево”; „Археолошка изложба у Чуругу”, и „С краја на крај Шајкашке”; потом вест о изложби постављеној у галерији Библиотеке „Вељко Петровић”, која је отворена поводом обележавања 55. годишњице Дана победе над фашизмом, а у којој су учествовале Уметничка радионица из Новог Сада и секције слободних уметника КУД-а „Радивој Ђирпанов” из Чуруга.¹⁰⁷

У наредном броју *Рада Матице шајкашке* (година 1, број 2, Тител–Жабал) места су нашли текстови „Промоција књига о археологији Шајкашке *Феудвар 1* и *Феудвар 2* у Тителу и Шајкашу”, „Праисторија Шајкашке. Реч на представљању књига *Феудвар 1* и *Феудвар 2*, 8. септембра 2000. у Тителу и Жабљу”, потом „Бећарци из Шајкашке у књизи Ане Матовић *Бећарац у Војводини*. – Матица српска 1998”. У тексту се наводи интересантан бећарац забележен од стране Фрање Кухача из Суботице, објављен 1881. године, у коме се пева:

*Кад сам био у Чуругу слуга,
Видио сам жене како живе:
Свака жена по њири мужа љуби,
Четиворицу собом у собицу,
А њејоја њири на столицу.*

Осим тога, текстови који се односе на дешавања са територије општине Жабал су следећи: „*Шајкашки дани*. Ђурђево 2000”, „Етно-фестивал *Пауново њеро* у Госпођинцима” и „Изложба слика Јанка Чизмаша у Госпођинцима”.¹⁰⁸

У трећем броју листа *Рад Матице шајкашке* (година 1, број 3, Тител–Жабал), у чланку насловљеном „Седница управног

¹⁰⁶ „Матица шајкашка основана у Тителу”, Исто.

¹⁰⁷ Исто, страна 8.

¹⁰⁸ *Рад Матице шајкашке* (година 1, број 2, страна 6, Тител–Жабал)

одбора *Мајице шајкашке*) пише да је управни одбор *Мајице шајкашке* „на другој седници која је одржана 22. новембра 2000. донео одлуку да се оснују архива и библиотека *Мајице шајкашке* као и музеј Шајкашке. [...] У наставку седнице прихваћен је и предлог председника да се покрене лист за културу и духовни живот Шајкашке. За уредника листа именован је мр Бошко Брзић, а предложен је и назив листа, Шајкашко коло”.¹⁰⁹ Лист доноси и Решење Министарства унутрашњих послова Републике Србије о регистрацији *Мајице шајкашке*, а када су у питању вести са територије жабаљске општине, у листу налазимо следеће текстове: „Свечано обележен Дан општине Жабаљ” и „*Равничарење* по други пут”.¹¹⁰ *Равничарење* је организовало Културно-уметничко друштво „Пчеса” у сарадњи са Основном школом „Ђура Јакшић” у Чуругу и Општинском библиотеком „Вељко Петровић” у Жабљу. Место окупљања било је у порти чурушке православне цркве, где су присутни могли чути историјске податке о настанку ове цркве, и одакле су „равничарили” пуних осам километара, до реке Тисе, на чијој су обали слушала предавање о екологији, о природи и пешачењу у равници.

Драгоцени су и часописи посвећени деци и омладини: већ и тираж у којем су штампани говори о лепој страни једног времена које смо склони да са ове временске дистанце критички посматрамо. Тако је, на пример, *Реч младих*, лист Основне школе „Стеван Дивнин Баба” из 27. јануара 1998. године, штампан у 1.500 примерака. Главни и одговорни уредник, Живота Ивковић, наставник, подсећа нас у тексту насловљеном „Некад и сад” на особености првог броја овог листа. „Први број нашег школског листа *Реч младих* изашао је далеке 1966. године, 22. октобра, поводом прославе Дана ослобођења Жабља од фашистичког окупатора. У том броју било је свега 20 чланака чији су аутори били: Љубица Стојшин, Марија Ракићић, Марија Грбић, Зорица Анушић, Стана Ђулум, Милка Анушић, Стеванка Вајдић, Рајко Имброњев, Анђелка Хорњак, Ратка Буљак, Милорад Клисара, Јосип Баличевић и Душан Милошев. Чланови Редакције били су ученици: Љубица Стојшин, Марија Грбић, Драган Ни-

¹⁰⁹ *Рад Мајице шајкашке* (година 1, број 3, страна 1, Тител–Жабаљ).

¹¹⁰ Исто, 6.

колић, Анђелка Хорњак, Јосип Баличевић и Рајко Имброњев, издавач је била Новинарска група Литерарне секције, а уредник је био овај садашњи уредник, наставник енглеског језика – ондашњи наставник српског језика. Познато је да је и пре тога излазио школски лист под другим називом, али нисмо успели да у архиви пронађемо макар један од тих примерака”.¹¹¹

Детињство жабаљских њредшколаца је нарочито интересантно јер, осим дечјих радова, има и уредништво састављено од деце узраста пет и шест година. О доброј сарадњи и ангажовању родитеља око вртића „Детињство” сведочи специјални додатак за родитеље који је изашао у јесен 1999. године, у којем пишу родитељи који су у оквиру Дечје недеље¹¹² на позив и предлог васпитачице Драгане Ћирин узели активно учешће у раду вртића. Они су првог дана, 4. октобра 1999, мењали запослене, па

¹¹¹ *Реч младих*, лист Основне школе „Стеван Дивнин Баба”, 27. јануар 1998. године, 2.

¹¹² Према сведочанству маме-васпитачице Весне Раките, на питање шта значи „Недеља детета” деца су, између осталог, одговорила „да је то недеља када деца могу да раде шта хоће” (*Детињство, Специјални додатак*, јесен 1999, 3).

су поједине маме биле маме-васпитачице, маме-неговатељице, док је једна мама обављала посао педагога, тата Коља је био кувар, а други тата је том пригодом обављао посао директора. Осим тога, родитељи су у оквиру Дечје недеље, у среду 6. октобра 1999, организовали спортски дан, током којег су се најпре маме, а онда и тате надметале у трчању, а потом и у надвлачењу морнарским ужетом. „Била је то спортска 'Олимпијада' Детињство”,¹¹³ пише васпитачица Драгана Ђирин. Трећи дан дружења са родитељима био је резервисан за приредбе које су родитељи припремили за своју децу: „Нећу и нећу” и „Деда и репа”. Како Малена Чонкић, Банетова мама, пише, око реализације позоришне представе „Нећу и нећу” окупило се шест мама, „шест прилично различитих особа које до тада нису биле ни у каквом односу”,¹¹⁴ које су се током тих неколико кратких дружења зближиле и на неки начин вратиле у прошлост. Мама Гордана Глигорић каже: „Када сам чула њихов аплауз осећала сам се као на 'Бродвеју', мада ми је овај аплауз значио много више јер је био искрен и слadak као што је и публика”.¹¹⁵ Они пишу о своме учешћу у оквиру Дечје недеље у представама, спортским надметањима, као и осталим видовима ангажовања и сарадње са васпитачима.

Када је у питању заштита животиња и природе, на територији Општине Жабаљ постојало је велико интересовање за ову област. Часопис *Заштитна животиња и природа* покренула је Моника Брукнер, која се са супругом вратила из Швајцарске и настанила у Ђурђеву, схвативши, како каже, да јој је место ту, да би помагала животињама. „Циљ часописа је да пружи што више информација о животињском и биљном свету и да заједнички покушамо да поправимо веома лоше постојеће стање и да животињама омогућимо бољи живот [...] Наш циљ је значи, да се вратимо у ЈЕДИНСТВО са природом и животињама и тада ће на овој лепој планети бити МИР”.¹¹⁶ Часопис је бесплатан, а

---

¹¹³ *Детињство жабаљских ђурђоколаца*, главни уредник Драгана Ђирин, Жабаљ, децембар 1997, 8.

¹¹⁴ Исто, 4.

¹¹⁵ Исто, 5.

¹¹⁶ У питању је уводни текст Редакције, чији наслов гласи „Наш циљ...” Библиотечки фонд Матице српске располаже са прва два броја часописа. Оба су објављена 2002. године.

први примерак је изашао у 3.000 примерака. Излажење часописа је омогућила швајцарска организација SECO, а издавач је „Друштво за заштиту животиња и природе Ђурђево”. Часопис је писан ангажованим тоном, са апелом да се ради на томе „да се смањује непотребна патња у свету”. Часопис, осим намере да утиче на свест људи када је у питању однос према животињама, информише своје читаоце о болестима животиња, о појединим животињским врстама, правима животиња и другим сличним темама, што је јасно видљиво из наслова појединих текстова: „Медицина: БСЕ и Борелиоза”; „Улични пси”; „Годишњи одмор са псом”; „Вегетаријанство”; „Јеж”; „Црква и заштита животиња”; „Да ли сте за увођење уставног права за животиње”; „Морско прасе”; „Рак код животиња – постоји нада”; „Мала школа за псе”; „Божић за животињу и човека”; „Тајни живот биљака”; „Жаба”; „Шта је ORCA”; „Кастрирање уместо убијања”; „Деца штите животиње”; „Да ли је спортистима потребно месо”...

Од специјализованих часописа на територији Општине Жабалј у проучаваном периоду излазио је часопис *Погови. Специјализовани грађевински часопис о свим врстама подова и њихових облога*. Осим о врстама индустријских подова, о паркетима из целог света, грађевинарству Србије, полагању дрвених подних облога на подно грејање, часопис доноси и прилоге о вину, НАССР стандарду, води у нашем окружењу и архитектури Прага (број 1, година I), а у броју 63 (година XVI, мај 2024), у разрађеној, далеко слободнијој форми, пише се о акустици угоститељских објеката, врту као својеврсној соби на отвореном, ревитализацији уз помоћ БИМ технологије, о подовима новог доба, паметним и интерактивним, о избору подних облога у складу са *leed* и *breem* сертификатима, о „open space” концепту као о решењу или проблему, о тренутним трендовима у дизајну подова и о епоксидним подовима као умећу, али и уметности. Све ово реализовано је у оквиру интервјуа са стручним лицима. Часопис је модерног дизајна.

Читав један свет са свим његовим валерима могуће је реконструисати на основу података прикупљених из листова и часописа који су у периоду након Другог светског рата па до наших дана излазили на територији општине Жабалј. Живот

наизглед мирних војвођанских места показао се као богат и живописан, а неизвестан посао прикупљања и анализе новинског материјала као потенцијални предлог за већи пројекат, јер материјал који је прикупљен по богатству садржаја и информација далеко премашује потребе рада у зборнику.

SUMMARY

The period after the liberation of the Žabalj municipality on 22 and 23 October 1944 was followed by sporadic attempts in this part of Šajkaška, to record, observe and document the flourishing and vivid life of the places that were part of the municipality (Žabalj, Čurug, Đurđevo, Gospođinci), in the form of printed issues that were to be published periodically, more or less successfully, within longer or shorter periods of time. There were magazines that only lived to see several issues, presenting only the publisher's attempts to leave a mark in time, of different aspects of life of their fellow citizens. Our intention in this paper, through an overview of diverse magazines in terms of topic and concept, is to draw the attention to an area not previously researched, the one that truly depicts the cultural and historical, social and political environment of the period in which they were published. There are seventeen magazines in total, for which we managed to find the information verifying that they had been published in this territory in the specified time interval. They were listed in the chronological order in this paper and classified into groups, taking into account the topics and contents they covered.

Keywords: magazines, newspapers, Žabalj municipality, period following the Second World War.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

930.85(497.113 Žabalj)(082)

**НАУЧНИ скуп „Историја насеља општине Жабаљ“ (4 ;
2024 ; Жабаљ)**

Историја насеља општине Жабаљ : зборник радова са четвртог [истоименог] научног скупа одржаног у Жабљу, 29. новембра 2024. год. Књ. 4 / [главни и одговорни уредник Милан Мицић]. - Нови Сад : Матица српска ; Жабаљ : Библиотека „Вељко Петровић“, 2025 (Нови Сад : Сајнос). - 352 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500.

ISBN 978-86-7946-533-7

а) Жабаљ -- Културна историја -- Зборници

COBISS.SR-ID 190273033